

Hukukun Sınırı Olarak Kriz

Toplumsal hayatın her alanı, yazılı ya da yazısız kurallarla düzenlenmiştir. Okul yaşamından iş hayatına, gündelik hayatta kullanılan toplu taşıma sistemlerinden kamusal alanların kullanımına kadar hemen her alanda bireylerin nasıl davranması gerektiğini belirleyen normlar mevcuttur.

Abdolvahit GÖLBAŞI

Hukuk kurallarını diğer toplumsal kurallardan ayıran temel unsur ise, bu kurallara uyulmaması hâlinde önceden öngörülmüş müeyyidelerin bulunması ve bu müeyyidelerin kamusal bir otorite tarafından uygulanabilmesidir. Hukuk, bu yönüyle yalnızca bir düzen önerisi değil; yaptırımla desteklenen bir normatif sistemdir.

Modern devlet, hukuk aracılığıyla bireylere yapmaları veya yapmamaları gerekenleri bildirir ve bu kurallara uyulmaması hâlinde, toplum sözleşmesinin bir sonucu olarak kendisine tanınan cezalandırma yetkisini kullanır. Ceza hukukunda bu durum daha açık biçimde görülür. Suçların kanunla tanımlanması, cezaların önceden belirlenmesi ve yargılama süreçlerinin usule bağlanması, yaptırımın hukuki çerçevesini oluşturur. Devlet, kendi ülkesinde zor kullanma tekeline sahip olduğu için bu yaptırımların uygulanması bakımından görece yüksek bir sonuç üretme

kapasitesine sahiptir. Bu nedenle iç hukukta, özellikle ceza hukuku alanında yaptırım uygulamak, uluslararası hukukla kıyaslandığında daha kolaydır; zira burası devletin mutlak egemenliğinin somutlaştığı alandır.

Devletler arası ilişkilerde ise benzer bir yaptırım yapısı bulunmamaktadır. Uluslararası alanda da çok sayıda kural ve ilke öngörülmüş olmakla birlikte, bu

"Devletler, üyesi oldukları uluslararası örgütler aracılığıyla kararlar alabilmekte; ancak bu kararların bağlayıcılığı ve etkinliği çoğu zaman tartışma konusu olmaktadır."

kurallara aykırılık hâlinde doğrudan ve merkezi biçimde yaptırım uygulayabilecek üstün bir otorite mevcut değildir. Devletler, üyesi oldukları uluslararası örgütler aracılığıyla kararlar alabilmekte; ancak bu kararların bağlayıcılığı ve etkinliği çoğu zaman tartışma konusu olmaktadır. Bu durum, özellikle olağanüstü dönemlerde ulus-

lararası hukukun işlevine ilişkin tartışmaları yeniden gündeme taşımaktadır. Yaşanan krizler, hukukun yokluğundan ziyade, hukukun hangi sınırlar içinde etkili olabildiği sorusunu öne çıkarmaktadır.

Uluslararası Hukukta Sonuç Üretme Sorunu

Uluslararası hukukun krizle karşılaştığı alanlarda en belirgin sorunlardan biri, hukuki nitelendirmenin yapılabilmesine rağmen bu nitelendirmenin somut ve bağlayıcı sonuçlar doğuramamasıdır. 7 Ekim 2023 sonrasında Gazze’de yaşananlar, bu durumu görünür kılan en çarpıcı örneklerden biridir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi tarafından 16 Eylül 2025 tarihinde yayınlanan rapor bu konuda bir örnek teşkil etmektedir.

Raporda Gazze’de gerçekleştirilen fiilleri uluslararası insancıl hukuk ve Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi çerçevesinde ayrıntılı biçimde incelemiş; eylemlerin niteliği, operasyonların yürütülüş biçimi ve üst düzey siyasi ve askerî yetkililerin beyanları birlikte değerlendirilerek açık hukuki tespitlere ulaşılmıştır. Söz konusu raporun ayırt edici yönü, önceki değerlendirmelerin ötesine geçerek doğrudan eylem

incelemesi yapması ve soykırım suçuna ilişkin hukuki sonuçlara varmasıdır. Nitekim bu durumun uluslararası yargı süreçleri bakımından da önemli etkiler doğurabileceği ifade edilmiştir (Anadolu Ajansı, 2026a)..

Ancak bu hukuki tespitlerin sahadaki gelişmeler üzerinde doğrudan bir etki yarattığını söylemek güçtür. Hukuk konuşmakta, raporlar yayımlanmakta ve ihlaller ayrıntılı biçimde ortaya konulmaktadır; buna rağmen fiilî durum değişmemektedir.

Benzer bir tablo, uluslararası ceza yargısı alanında da görülmektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin İsrail Başbakanı ve Savunma Bakanı hakkında verdiği tutuklama kararları ve bu kararlara yönelik itirazların reddedilmesi, hukuki süreçlerin usule uygun biçimde işletildiğini ortaya koymaktadır (Anadolu Ajansı, 2026b). Ancak bu kararların uygulanması ve sorumluların fiilen hesap vermesi noktasında ciddi güçlükler yaşanmaktadır. Hukuki mekanizmalar çalışmakta;

fakat bu işleyiş, ihlallerin önlenmesi ya da durdurulması sonucunu doğuramamaktadır.

Bu durum, uluslararası hukukta yaşanan krizin normatif belirsizlikten değil; yaptırım kapasitesinin sınırlılığından kaynaklandığını göstermektedir. Hukuk vardır ve işlemektedir. Sorun, bu hukukun egemenlik ve güç ilişkilerinin belirleyici olduğu alanlarda sonuç üretme gücünün sınırlı kalmasıdır.

Hukukun Krizle Karşılaşma Biçimi

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden hocam Doç. Dr. Hakkı Hakan Erkiner'in, TESAM Strateji Dergisi'nin 2024 Kasım sayısında yayımlanan yazısında yaptığı değerlendirmelerin, kriz ve hukuk arasındaki ilişkiyi açıklamak bakımından önemli bir çerçeveye sunduğu kanaatindeyim.

Erkiner, uluslararası hukuk bağlamında sıklıkla dile getirilen "sistem çalışmıyor" tespitinin isabetli olmadığını; asıl meselenin hukukun kendi normatif yapısı içinde tıkanması olduğunu ortaya koymaktadır. Birleşmiş Milletler sistemi

içerisinde görülen veto mekanizması, yetki sınırlamaları, usule ilişkin engeller ve karar alma süreçlerindeki blokajlar, uluslararası hukukun dışına çıkan istisnai uygulamalar değildir. Aksine bunlar, uluslararası hukukun bizzat öngördüğü ve meşru kabul ettiği araçlardır. Bu nedenle yaşanan tablo, hukukun pasif kalmasından değil; hukukun kendi kuralları içinde sonuç üretmekte zorlanmasından kaynaklanmaktadır (Erkiner, 2024).

Bu çerçevede krizi "hukuk yok" şeklinde tarif etmenin isabetli olmadığını düşün-

nüyorum. Hukuk vardır; kurumlar işlemekte, usuller çalışmakta ve kararlar alınmaktadır. Ancak bu normatif işleyiş, ihlaller karşısında dönüştürücü bir karşılık üretememektedir. Kriz, hukukun ihlaliyle değil; hukukun kendi sınırlarında ortaya çıkmaktadır.

Egemenlik, Güç ve Hukuki Etkisizlik

Uluslararası hukukun sınırları, egemenlik ve yargı bağımsızlığı tartışmalarında daha da belirgin hâle gelmektedir. 2026 yılının ilk günlerinde ABD askerî güçleri tarafından gerçekleştirilen bir operasyonla Venezuela Devlet Başkanı Nicolas Maduro'nun eşiyle birlikte yakalanarak ABD'ye götürülmesi, bu durumu açık biçimde ortaya koymaktadır (Anadolu Ajansı, 2026c). Bir devlet başkanı uluslararası kurumlar tarafından alınmış herhangi bir karar olmadan bir devletin inisiyatifi ile gözaltına alınmıştır. Daha önceki süreç göz önünde bulundurulduğunda ilk bakışta kulağa normal gibi gelse de bu olay, hukuki açıdan değerlendirildiğinde son derece istisnai ve sorunlu bir nitelik taşımaktadır.

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Tolga Şirin'in sosyal medya üzerinden paylaştığı değerlendirmeleri, hukukun konuya ilişkin normatif düzeyde ne söylediğini net biçimde ortaya koymaktadır. Şirin, görevde bulunan bir devlet başkanına isnat edilen suçlar ya da devlet başkanlığının tanınmaması gibi gerekçelerin, ulusal yargı mercileri önündeki yargı bağımsızlığı kurallarından sapmaya izin vermediğini ifade etmekte; Fransız Yargıtayı'nın 25 Temmuz 2025 tarihli kararına atıfla,

insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarının dahi bu bağışıklığa istisna oluşturmadığını açık biçimde tespit etmektedir(Şirin, 2026).

Bu değerlendirme, hukukun bu alanda belirsiz ya da muğlak olmadığını; aksine açık ve yerleşik kurallara sahip olduğunu göstermektedir. Buna rağmen, bu kuralların bazı aktörler bakımından fiilen askıya alınabilmesi, krizin hukukun ihlalinde değil; hukukun seçici biçimde uygulanmasında yattığını ortaya koymaktadır. Hukuk vardır ve işlemektedir; ancak herkes için ve her durumda aynı sonuçları doğurmamaktadır.

Sonuç

Yaşanan gelişmeler, uluslararası hukukun varlığına ilişkin klasik tartışmaları yeniden alevlendirmekten ziyade, daha temel bir soruyu gündeme taşımaktadır: Hukuk, hangi koşullarda ve ne ölçüde sonuç üretebilmektedir? Bugün karşı karşıya olunan tablo, normatif ola-

rak varlığını sürdüren; ancak fiilî etkisi sınırlı kalan bir düzeni işaret etmektedir. Hukuki tespitler yapılmakta, raporlar yayımlanmakta ve yargı süreçleri işletilmektedir. Buna rağmen ihlallerin devam edebilmesi, krizin kaynağının hukukun yokluğu değil, hukukun etki sınırları olduğunu göstermektedir.

Marmara Üniversitesi Uluslararası Hukuk Öğretim Üyesi Doç. Dr. Hakkı Hakan Erkiner'in Nicolas Maduro olayına istinaden yaptığı Milliyet'e yaptığı değerlendirmede ifade ettiği üzere, sorun kural eksikliği değil; kuralların etkin olmamasıdır. Gücü dengeleyecek bir karşılık bulunmadığı sürece, uluslararası hukuk işlemekte; ancak sonuç üretememektedir. Bu tespit, krizin normatif boşluktan değil; hukukun güç karşısındaki etkisizliğinden kaynaklandığını açık biçimde ortaya koymaktadır (Milliyet, 2026).

Bu noktada hukukçulara düşen görevin, yalnızca mevcut ihlallerin hukuki nitelendirmesini yapmakla sınırlı olmadığını

düşünüyorum. Asıl sorumluluk, yaklaşan kırılma noktaları sonrasında uluslararası hukukun kendi kurallarıyla elini kolunu bağlamayan, somut sonuçlar üretebilen bir yapı olarak yeniden kurulmasına katkı sunmaktır. Bu ise, hem bugünün hukuksuzluklarına karşı ses çıkarmayı hem de gelecekte bu hukuku taşıyacak ve dönüştürebilecek bir hukukçu kuşağını yetiştirmeyi gerektirmektedir.

Bugün yaşanan krizler, bu yönüyle yalnızca geçici sarsıntılar değil; uluslararası hukukun geleceğine dair sorumluluğu hatırlatan bir eşik olarak değerlendirilmelidir.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı. (2026a). *BM'nin soykırım raporu İsrail yargılamalarını nasıl etkileyecek?* Erişim tarihi: 4 Ocak 2026, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/bmnin-soykirim-raporu-israil-yargilamalarini-nasil-etkileyecek/3691167>
- Anadolu Ajansı. (2026b). *UCM Temyiz Dairesi İsrail'in Netanyahu ve Gallant hakkındaki tutuklama emrine itirazını reddetti.* Erişim tarihi: 5 Ocak 2026,

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ucm-temyiz-dairesi-israilin-netanyahu-ve-gallant-hakkindaki-tutuklama-emrine-itirazini-reddetti/3771954>

Anadolu Ajansı. (2026c). *ABD Başkanı Donald Trump, Maduro ve eşinin bir gemiyle New York'a getirileceğini açıkladı.* Erişim tarihi: 5 Ocak 2026, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-baskani-donald-trump-maduro-ve-esinin-bir-gemiyle-new-yorka-getirilecegini-acikladi/3788423>

Erkiner, H. H. (2024). *BM özelinde örgütlü uluslararası topluluğun zayıflığı hakkında kısa bir değerlendirme.* TESAM Strateji. Erişim tarihi: 5 Ocak 2026, <https://tesamstrateji.com/yazi.php?link=bm-ozelinde-orgutlu-uluslararasi-toplulugun-zayifligi-hakkinda-kisa-bir-degerlendirme>

Milliyet. (2026). *Uzmanlar dünyada şok etkisi yaratan Maduro'nun kaçırılmasını Milliyet'e değerlendirdi.* Erişim tarihi: 4 Ocak 2026, <https://www.milliyet.com.tr/dunya/uzmanlar-dunyada-sok-etkisi-yaratan-maduronun-kacirilmasini-milliyete-degerlendirdi-7515017>

Şirin, T. (2025). *Venezuela Devlet Başkanı Nicolas Maduro'ya yönelik müdahalelere ilişkin değerlendirme* [Sosyal medya paylaşımı]. X (eski adıyla Twitter). Erişim tarihi: 5 Ocak 2026, <https://x.com/tolgashirin/status/2007709589358235667>